

Voor het landschap

Strategische Agenda 2017-2022 van LandschappenNL

Inhoud

Voorwoord

1. Inleiding

2. Missie, doel, kerntaken en uitvoering

2.1 Missie en doel

2.2 Kerntaken

2.3 Uitvoering

3. Onze omgeving en wij

3.1 Veranderende omgeving

3.2 Actuele maatschappelijke thema's in het domein 'landschap'

3.3 Van binnen naar buiten

4. Externe positionering en interne samenwerking

4.1 Externe positionering

4.2 Interne samenwerking

5. Thema's, kerntaken en activiteiten

5.1 Landschap

5.2 Natuur

5.3 Erfgoed

5.4 Burgerbetrokkenheid

Voorwoord

Samen werken aan een mooier landschap: een landschap dat bewust en met genoeg beleefd wordt, dat een ziel heeft, dat deel uitmaakt van ons erfgoed, dat een rijke biodiversiteit kent, en dat belangrijk is voor boeren, burgers en bedrijfsleven. Een landschap, kortom, dat meer dan nu het geval is gewaardeerd wordt om zijn veelzijdigheid en zijn belang voor economie en maatschappij. Dat is voor alle betrokkenen de belangrijkste motivatie geweest om de schouders te zetten onder een vergaande samenwerking tussen twintig provinciale landschapsorganisaties.

Wat daarbij als katalysator heeft gewerkt en zal blijven werken is de dreigende teloorgang van het Nederlandse landschap. Veel mensen voelen zich betrokken bij "hun" streeklandschap, en hebben veel over voor een mooie omgeving. Maar de kwaliteiten van die fysiek omgeving staan zwaar onder druk. Intensieve en grootschalige landbouw, grote infrastructurele werken, vervuiling van bodem, water en lucht; het zijn factoren die resulteren in een exorbitante afname van de biodiversiteit, een onherstelbaar verlies van cultuurhistorische waarden, en in een vervreemding van ons eigen achterland. Gelukkig is er ook een tegenbeweging waarneembaar: mensen geven om hun landschap, zijn daar trots op, voelen zich er mee verbonden. Het belang van een mooie, gezonde omgeving wordt door steeds meer burgers, beleidsmakers en politici (h)erkend. Maar er ligt nog een lange weg tussen 'iets vinden' en 'iets doen': "landschap" is nog steeds beleidsarm en ontbeert middelen en eigenaarschap.

Naast de gedeelde zorg is het vooral de gedeelde overtuiging dat we de samen kansen willen grijpen die leidde tot de versterkte samenwerking: op de eerste plaats in de regio waar we actief zijn, maar ook door gezamenlijk landelijk en Europees te opereren.

De afgelopen tijd hebben we met velen de schouders gezet om dit proces vorm te geven, om zowel qua inhoud als qua structuur een stevige basis te creëren. We zijn thans al volop aan de slag om die ambities waar te maken.

Over onze doelen, en de wijze waarop het landelijk bureau van het samenwerkingsverband die de komende jaren denkt vorm te bereiken, leest u in deze Strategische Agenda. Ik hoop van harte dat u onze aspiraties herkent en zult delen.

Hank Bartelink
Directeur-bestuurder LandschappenNL

De Bilt, december 2016

1. Inleiding

Voor u ligt de strategische agenda 2017-2022 van het samenwerkingsverband LandschappenNL.

LandschappenNL staat voor een mooier landschap: een landschap dat meer dan ooit beleefd wordt, deel uit maakt van ons erfgoed, een rijke biodiversiteit kent, en daarmee van betekenis is voor boeren, burgers en bedrijfsleven.

Sinds 1 januari 2016 is het samenwerkingsverband een feit. De provinciale Landschappen en provinciale stichtingen Landschapsbeheer staan gezamenlijk aan de basis van LandschappenNL; zij geven de agenda van het landelijk bureau vorm en dragen zorg voor de financiering.

LandschappenNL is de grootste organisatie voor het Nederlandse landschap. Onze unieke positie wordt extern herkend: de uitdaging is om die maximaal ten nutte te maken. Onze samenwerking baseert zich op de stellige overtuiging dat het effect van 20 organisaties Landschap, met ieder afzonderlijk een aanzienlijke achterban, eigendom en netwerk, door gezamenlijk optreden in strategisch gekozen dossiers heel veel meer oplevert dan de som der afzonderlijke delen. Het samenwerkingsverband is in de positie om lobby te voeren op het samenhangende pakket natuur-landschap-erfgoed-mensen.

De provinciale organisaties kenmerken zich zonder uitzondering door een regionale en lokale oriëntatie op landschap, waarbij de natuurlijke en historische aspecten centraal staan. In Nederland is het landschap immers het resultaat van menselijk handelen, continu onderhevig aan verandering en onderwerp van permanente discussie in het kader van de ruimtelijke ordening. De samenwerkende provinciale organisaties hebben daarbij de betrokkenheid van burgers hoog in het vaandel staan en beschikken over sterke regionale en lokale netwerken.

LandschappenNL bundelt aandacht en inspanningen en vormt daarmee een krachtig landelijk netwerk voor landschap. En dat is broodnodig. De teloorgang van het cultuurlandschap is actueel en omvat vele thema's zoals schaalvergroting, verdwijning van cultureel erfgoed, slechte milieucondities, en leegloop van het platteland. Landschap is van groot belang als drager van de natuur (biodiversiteit in brede zin, flora & fauna, ecologische en ruimtelijke verbindingen), van erfgoed (gebouwen en gebieden), en van maatschappelijke waarden (biedt de samenleving authentieke en herkenbare ankers in het landschap). Een hoogwaardig landschap is van onschatbare ecologische, economische en maatschappelijke waarde. LandschappenNL staat voor dat landschap.

2. Missie, doel, kerntaken en uitvoering

2.1 Missie en doel

De 20 provinciale organisaties Landschap hebben de krachten gebundeld in het samenwerkingsverband LandschappenNL. De provinciale organisaties staan voor een mooier landschap, met een robuuste natuur, een hoge biodiversiteit, waardevolle landschapselementen, en een rijke cultuurhistorie. Met, voor & door bewoners, gebruikers, genietters, vrijwilligers, en anderszins betrokken of te betrekken burgers. Het samenwerkingsverband LandschappenNL, als belangenbehartiger voor die 20, maakt zich sterk voor een mooier Nederland. De uitvoering van de taken voortvloeiend uit de ambities van het samenwerkingsverband, liggen in handen van het landelijk bureau.

Missie: Het samenwerkingsverband LandschappenNL behartigt de gezamenlijke belangen van de 20 provinciale organisaties op boven-provinciaal, landelijk en Europees niveau. Dit om de doelstellingen van de afzonderlijke organisaties beter (efficiënter en effectiever) te kunnen realiseren: om zodoende een grotere bijdrage te kunnen leveren aan de kwaliteit van natuur, landschap en erfgoed in Nederland, en de betrokkenheid van mensen daarbij te vergroten.

Doel: LandschappenNL behartigt boven-provinciaal, landelijk en Europees de belangen van de 20 provinciale organisaties Landschap.

2.2 Kerntaken

De hoofdtaak van het samenwerkingsverband is belangenbehartiging: primair nationaal en provincie-overstijgend maar ook in Europa/ Brussel. Concreet omvat dit 5 kerntaken:

1. Landelijke zichtbaarheid en vertegenwoordiging van de provinciale organisaties
2. Beleidsbeïnvloeding op boven-provinciaal, nationaal en Europees niveau
3. Relatiebeheer (Kamer, ministeries, IPO, BIJ12, VNG, UvW, etc.)
4. Fondsenwerving:
  - Expliciet landelijke fondsenwerving en accountmanagement, met name daar waar individuele provinciale organisaties dat niet kunnen (bv NPL).
5. Facilitering van de onderlinge samenwerking:
  - Inhoudelijk (o.a. kennisuitwisseling en -vermeerdering)
  - Back-office (o.a. gezamenlijke inkoop, dienstverlening)

2.3 Uitvoering

De werkzaamheden ten behoeve van het samenwerkingsverband LandschappenNL worden gecoördineerd en uitgevoerd door het landelijk bureau van de stichting.

3. Onze omgeving en wij

3.1 Veranderende omgeving

De wereld verandert, op allerlei schaalniveaus. Met veel raakvlakken voor natuur en landschap. Mondiale ontwikkelingen zoals de voorziene eindigheid van de fossiele brandstoffen, het wereldvoedselvraagstuk, de toenemende waterschaarste, de klimaatverandering, de achteruitgang van de biodiversiteit, alsook de economische crises, leiden tot meer politieke en publieke aandacht voor duurzaamheid en de kwaliteit van onze leefomgeving. Dichterbij huis spelen thema's als wateroverlast, gezondheid, leegloop van het platteland, streekeigenheid, voedselvoorziening, verduurzaming van de landbouw, en duurzame energie een belangrijke rol in de discussies over natuur en landschap. Wat de relatie tussen mens en natuur betreft, zijn naast gezondheid ook thema's als vergrijzing, immigratie, leefbaarheid en eigenaarschap actueel en van invloed op het denken over de betrokkenheid van mensen bij 'de natuur'.

Maatschappelijk gezien is sprake van zowel mondialisering (de wereld wordt gevoelsmatig kleiner) als regionalisering (het zoeken naar lokale verbondenheid neemt toe). De behoefte van mensen betrokken te worden en medeverantwoordelijkheid te kunnen nemen bij ontwikkelingen in hun directe omgeving, groeit. Natuur en landschap worden hoog gewaardeerd, het besef van het belang van het landelijk gebied groeit in zowel ecologisch als sociaal-economisch opzicht (ontspanning, gezondheid, vestigingsklimaat). De ruimtelijke drukte in Nederland maakt echter ook dat meer dan voorheen integrale, gebiedsgerichte benaderingen noodzakelijk zijn en de meeste garantie op succes bieden.

Bestuurlijk gezien is de decentralisatie van het natuurbeleid van grote invloed op de bescherming en ontwikkeling/ planvorming rond natuur & landschap. De provincies zullen naar verwachting de komende jaren groeien in en hun rol en in versterkte mate hun stempel drukken op het provinciale natuur-, landschaps-, en erfgoedbeleid. Daarnaast neemt naar verwachting de invloed van 'Brussel' toe. Provincies anticiperen daarop door zich, naast het rijk, versterkt in Brussel te manifesteren.

Genoemde ontwikkelingen leiden tot verschuivingen in de focus van de samenleving op allerlei maatschappelijke thema's, waaronder natuur en landschap. Die verschuivingen werken vanzelfsprekend door in een veranderende positie van de provinciale landschapsorganisaties. Ook het samenwerkingsverband LandschappenNL moet daarop anticiperen. Om het nationale natuur- en landschapsbeleid zodanig te kunnen blijven beïnvloeden dat natuur, landschap en erfgoed er baat bij hebben, en op zo'n wijze dat de betrokkenheid van burgers groot is.

3.2 Actuele maatschappelijke thema's in het domein 'landschap'

Onlosmakelijk verbonden met het hedendaags natuurbeleid zijn de termen 'meekoppelen' en 'functiecombinatie': natuur & gezondheid, natuur & sport, natuur & water, natuur & energie, natuur/landschap & voedsel, en ook stad & land en natuur & erfgoed. Opkomen voor natuur en landschap (en erfgoed) betekent ook nadenken over de kansen die het combineren van functies biedt. Het meekoppelen van natuurbelangen met infrastructurele waterwerken is een bekend voorbeeld, maar er is veel meer. Voor de komende jaren wordt een groeiend belang van meekoppelen voor natuur en landschap voorzien. De kansen die dat biedt zullen wel verschillen, sterk bepaald door de mate van directe economische vertaalbaarheid (en daarmee de kans voor politici om zichtbaar te zijn). Zo zal het relatief eenvoudig zijn om het belang van (natuurlijke) overloopgebieden om overstromingen te beheersen; gemakkelijker dan het hard maken van de relatie tussen groen en gezondheid. Daar ligt een uitdaging.

Van een andere orde is de relatie tussen stad en land. Twee uitersten daarbij vormen de dreigende leegloop van het platteland, en de groeiende relatie tussen stad en ommeland (groene stadsrand, natuur in de stad, stadslandbouw). De stadsrand verdient ook om andere reden onze aandacht: stadsuitbreiding is voorzien, en bij lokale bestuurders nog altijd populairder dan inbreiding.

De kwaliteit van het landelijk gebied wordt niet bepaald door de (SNL-) natuurgebieden: de kwaliteit van onze leefomgeving is in sterke mate afhankelijk van hetgeen op boerenland gebeurt. Het boerenbedrijf heeft een grote invloed op zowel de biodiversiteit als de beleving van het landschap. Rond de landbouw is veel maatschappelijke en politiek-bestuurlijke ophef. Zaken als fosfaatplafonds, verdwijnen van de melkquota, dierenwelzijn, gebruik van bestrijdingsmiddelen en waterbeheer, raken maximaal aan natuur en landschap. De landbouw ontkomt niet aan (een discussie over de) verduurzaming, aan een nieuw agrarisch cultuurlandschap. Het agrarisch natuur- & landschapsbeheer kan aanjager zijn van de hervorming van de landbouw in de richting van een duurzamer landgebruik: natuur-inclusieve landbouw is de gangbare landbouw van morgen. Hier ligt ook een belangrijke rol voor natuur- en landschapsorganisaties. Waarbij een van de uitdagingen is de gedachte dat 'boerennatuur' geproduceerd moet worden (m.b.v. subsidie), in te wisselen voor de gedachte dat de nieuwe landbouw als vanzelfsprekend ook resulteert in duurzamer landgebruik, hogere natuurwaarde (biodiversiteit), en landschappelijke kwaliteiten (beleving, cultuurhistorie). In dergelijke discussies, o.a. over het nieuwe GLB, manifesteert LandschappenNL zich nadrukkelijk.

Manifest is de groeiende belangstelling bij burgers voor de eigen omgeving, zowel in termen van natuur, als van landschap, als van erfgoed. Dat uit zich o.a. in een stabiel en zelfs steeds groeiend leger van 'traditionele' vrijwilligers ('gepensioneerde wil handen uit de mouwen steken'). Maar ook is sprake van burgerinitiatieven: mensen die zelf iets willen met natuur of landschap in hun directe omgeving en daar proactief mee aan de slag gaan. Voor provinciale organisaties een uitbreiding van hun 'dienstverlening' richting burgers en opdrachtgevers; voor het samenwerkingsverband LandschappenNL een agendapunt in de landelijke belangenbehartiging.

Een bijzonder soort "vrijwilliger" betreft mensen met afstand tot de arbeidsmarkt: voor (langdurig) werklozen, maar ook bv vluchtelingen, kan werken in de natuur zomaar de perspectieven op werk of integratie verhogen. Iets waar gemeenten (Participatiewet, WMO) maar ook provincies in toenemende mate been in zien. Hier kruisen de aandachtsvelden 'groen en gezondheid', 'groen en sociaal kapitaal', en 'vrijwilligers'. Het aanhalen van banden met m.n. gemeenten (zowel lokaal als nationaal/ VNG) is zinvol willen we onze een rol in dit speelveld vergroten.

Erfgoed mag zich verheugen in politiek-bestuurlijke warmte, en soms meer dan natuur en landschap. Met name voor rood erfgoed (gebouwen) zijn er plannen, financieringsmogelijkheden en instituties. De provinciale organisaties Landschap staan voor behoud & ontwikkeling van erfgoed, van losse elementen (knotwilgen, boerderijen, molens) via landschappen (houtwallen in coulisselandschap, boerderij met erf en akkers) tot ensembles (landgoederen en buitenplaatsen). En hoewel ook hier beleid is gedecentraliseerd, is er landelijk nog veel winst te behalen door belangenbehartiging op het gebied van wetgeving en subsidieregelingen. Thema's als (her-) bestemming en exploitatie staan eveneens op zowel provinciale als landelijke agenda's.

En: de relatie met de overheid. De decentralisatie maakt dat meer dan voorheen de beleidsvorming en -uitvoering zaak zijn van provincies en gemeenten. De laatste, bv, zijn cruciaal bij initiatieven op het gebied van burgerparticipatie en gezondheid. Goede contacten met de VNG zijn dan ook waardevol. Dat laat onverlet dat nog steeds ook de rijksoverheid een cruciale rol speelt (of: zou moeten spelen) in het natuur- & landschapsbeleid, bv middels wetgeving en subsidieregelingen als SNL en SIM. "Moeten", gezien het tot nog toe magere beleidsdossier 'landschap' en 'burgerparticipatie';

weliswaar zetten verschillende provincies nu stappen in het domein landschap, maar er blijft een rol voor de rijksoverheid weggelegd (systeemverantwoording). Punt van aandacht is & blijft de financiële betrokkenheid van de overheden bij ons werk. Subsidie voor beheer blijft nodig, maar het nadenken over het vergroten van eigen inkomsten blijft komende tijd op de agenda staan. En naast de 'traditionele' subsidies voor natuurbeheer en erfgoedonderhoud, moeten we nadrukkelijk op zoek naar steun voor onze inspanningen de burgerbetrokkenheid bij natuur & landschap te vergroten.

3.3 Van binnen naar buiten

Met de uitrol van de decentralisatie van het natuurbeleid is de relatie tussen de provincie en de provinciale landschapsorganisaties sterk veranderd. De grotere rol van met name de provinciale overheid op 'onze' domeinen maakt die overheid meer dan ooit tot belangrijke partner; of het nou gaat om beleidsontwikkeling, projectplanning, of financiering. Tegelijkertijd oriënteren de overheden zich op nieuwe mogelijkheden. Dat biedt een landschapsorganisatie de kans aan de voorkant van beleids- en andere processen inbreng te leveren. Even los van de constatering dat 12 provincies ook betekent dat soms 12 oplossingen worden bedacht: de decentralisatie, in combinatie met diverse inhoudelijke ontwikkelingen, stelt de provinciale landschapsorganisaties voor uitdagende agenda's:

Al dan niet vermeend geldgebrek leidt tot permanente discussie over de betaalbaarheid van beheersubsidie (SNL) en Natura2000 (PAS). Een onderwerp dat dan ook (eveneens permanent) op de agenda van het samenwerkingsverband staat, en dat het landelijk bureau LandschappenNL op de agenda van o.a. IPO en EZ houdt.

Het politiek-bestuurlijke enthousiasme voor (meer) burgerparticipatie, leidt niet tot een uitbreiding van het daarvoor benodigde instrumentarium. Sterker, subsidies ten behoeve van het faciliteren van burgerbetrokkenheid in natuur en landschap nemen af of nemen niet voldoende toe (gerelateerd aan de groei van het aantal vrijwilligers/ participerende burgers). Het maakt dat het samenwerkingsverband nadrukkelijk op zoek is naar dwarsverbanden, bijvoorbeeld door natuur-en-burger te koppelen aan gezondheid, sport of voedsel. Vergrootte samenwerking met gemeenten lijkt kansen te bieden, zeker op het domein gezondheid; landelijk betekent dat toenadering tot bv de VNG, maar ook VWS.

De realisatie van de EHS (NNN) verloopt traag. De afgelopen jaren is dat met name het gevolg van een lopend onderzoek bij de Europese Unie over mogelijke staatssteun bij de verlening van aankoopsubsidies. Hoewel dat gaat over transacties in het verleden, werpt het zijn schaduw over de toekomst: de grond-"markt" zit op veel plaatsen op slot. Dat maakt het grond dossier tot een landelijk agendapunt.

Natura2000 is een ambitieus project. De PAS is een bruikbaar compromis om aan de slag te gaan, maar in veel provincies lopen (juridische) discussies over aanwijzing, beheerplannen, beheersubsidievoorwaarden, etc. Gezien de rijksverantwoordelijkheid zijn Natura2000 en PAS items die op de landelijke agenda's blijven verschijnen.

Voor landschap, anders dan voor natuur, bestaat weinig tot geen wetgeving, geen subsidie. Het landschap is verweesd. Provinciale organisaties zijn gebaat bij informatie over financieringsmogelijkheden. Samenwerken met (landbouw) organisaties biedt kansen maar vraagt ook om afstemming met landelijke (boeren) koepels.

Met de komst van de subsidieregeling Instandhouding Monumenten (SIM) is er t.a.v. erfgoedbeheer het nodige veranderd. Provinciale organisaties zijn met wisselend succes in gesprek met de RCE over onderhoudssubsidie; voor de koepel ligt er een rol in het informeren en bij attenderen. Een grote uitdaging ligt in het vinden van financiering voor restauratie. Dat ligt deels op provinciale borden, maar ook landelijk.

4. Externe positionering en interne samenwerking

4.1 Externe positionering

Het samenwerkingsverband LandschappenNL herbergt provinciale Landschappen, Landschapsbeheerstichtingen en combinatieorganisaties (Landschap+Landschapsbeheer). Belangenbehartiging ten behoeve van de 20 dragende organisaties betekent dan ook dat het gaat om belangen op het gebied van zowel natuur (eigendom, ontwikkeling & beheer), landschap (ontwikkeling & beheer), erfgoed (eigendom, ontwikkeling & beheer; rood & groen) en mensen (vrijwilligerswerk & ondersteuning boeren, burgers en buitenlui). Die combinatie van domeinen maakt LandschappenNL uniek. Het is geen 'TBO', maar ook geen vrijwilligersverband, noch een activistische organisatie: het samenwerkingsverband is de organisatie die opkomt voor het Nederlands landschap, in een provincieoverstijgende, nationale en Europese rol. Waarbij 'opkomt' werkwoorden omvat als "beheren", "borgen", "grondeigenaren stimuleren", "kwaliteit bewaken", "draagvlak organiseren" en "politiek-bestuurlijke aandacht vergroten".

De ambitie van LandschappenNL is om een sleutelpositie in te nemen in het groene politiek-bestuurlijke en maatschappelijke speelveld. Op het landelijke speelveld manifesteert LandschappenNL zich als de organisatie voor landschap. Met als kenmerkende eigenschappen de regionale verankering, lokale identiteit en sterke entiteit, en de burgerbetrokkenheid. De provinciale landschapsorganisaties staan voor landschap in brede zin, en hebben een sterke lokale focus. Dat maakt samenwerking met boeren, particuliere eigenaren en lokale overheden voor de hand liggend. LandschappenNL staat dicht bij landbouw en het agrarisch natuur & landschapsbeheer dan andere natuurbeschermingsorganisaties. LandschappenNL heeft ook meer verwantschap met vraagstukken waarmee (andere) particuliere terreineigenaren worden geconfronteerd. En tegen de achtergrond van de manifest wordende decentralisatie van het natuur- en landschapsbeleid, zijn IPO, BIJ12 en VNG in veel gevallen voor ons belangrijker dan de Rijksoverheid.

Logische partners van LandschappenNL zijn natuurbeschermingsorganisaties als Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Vogelbescherming, en SoortenNL, en boerenorganisaties als BoerenNatuur, LTO en NAJK. Maar ook collega's vanuit erfgoed (RCE, NMo), uit de toeristisch-recreatieve hoek (ANWB, Recron, NOC-NSF, Sportvisserij), en in toenemende mate organisaties uit het sociale domein (NOV) en de zorg. Politiek-bestuurlijk zijn voor LandschappenNL verschillende ministeries (EZ, I&M, VWS, OCW), (semi-) overheidsinstanties (RCE, RWS, PBL, RLi) en landelijke koepels als IPO & BIJ12, VNG en UWW natuurlijke gesprekspartners.

Daarnaast sluit waar opportuun LandschappenNL aan op landelijke netwerken, nieuwe structuren die provincie-overstijgend agenderen zoals het Bestuurlijk Netwerk Groene Wethouders en samenwerkende groene/ gezonde/ duurzame steden. LandschappenNL groeit mee met en anticipeert zo mogelijk op maatschappelijke veranderingen, en faciliteert daarin de aangesloten provinciale organisaties.

4.2 Interne samenwerking

De werkzaamheden van het samenwerkingsverband LandschappenNL worden uitgevoerd door het landelijk bureau van de stichting. Op sommige dossiers dragen individuele provinciale organisaties, namens LandschappenNL, bij aan het behalen van de gezamenlijke doelen. LandschappenNL functioneert daarmee als een netwerkorganisatie:

- De samenwerking wordt gevoed door nieuwsgierigheid naar elkaar, naar bereidheid tot delen, vertrouwen, en gunnen. Met een heldere rolverdeling tussen provinciale organisaties en het landelijk bureau: de provinciale organisaties werken regionaal, zij manifesteren zich op provinciaal niveau, zowel richting politiek als publiek
- LandschappenNL werkt op boven-provinciaal, landelijk en Europees niveau
- LandschappenNL versterkt het netwerkkarakter van het samenwerkingsverband
- LandschappenNL ondersteunt de provinciale landschapsorganisaties
- Het samenwerkingsverband brengt (het werk en de rol van) de provinciale organisaties landelijk voor het voetlicht.

5. Hoofdthema's, kerntaken en activiteiten

De agenda van het samenwerkingsverband wordt gestuurd door de belangen van de provinciale organisaties. Die belangen zijn strategisch en organisatorisch van aard: *Strategische belangen* hebben betrekking op voorziene externe ontwikkelingen en de rol die de 20 organisaties Landschap daarbij willen innemen. Dat, immers, bepaalt de landelijke stellingname van het samenwerkingsverband. Het gaat dan om het agenderen van vragen op het gebied van water & klimaat (waterberging, verdroging, verzilting, maar ook recreatie, functiecombinaties), landschap (wetgeving, natuur vs landbouw, nieuwe verhoudingen op het platteland, eigenaarschap, duurzame landbouw, GLB, leegloop), stad-land-relaties (recreatie, gezondheid, voedsel, burgerparticipatie), energie (wind, biomassa), sociaal kapitaal (natuur en gezondheid, arbeidsmarkt), financiering van natuur en landschap (verdienmodellen, eigenaarschap, burgerbetrokkenheid). *Organisatiebelangen*: hier gaat het de komende jaren m.n. om de dossiers staatssteun, beheersubsidie, EHS-realisatie, PAS-operationalisering, relatiebeheer (PostcodeLoterij e.a.), vrijwilligersbeleid, SIM/ POM, financiering landschap, en functiecombinaties.

De hoofdthema's waarop het samenwerkingsverband acteert zijn landschap, natuur, erfgoed en burgerbetrokkenheid. De kerntaken schetsen onze aanpak: 1) bevorderen zichtbaarheid, 2) beleidsbeïnvloeding, 3) relatiebeheer, 4) fondsenwerving, en 5) facilitering. Hieronder is per thema aangegeven wat onze inzet is en welke activiteiten daar bij horen.

De activiteiten die voortvloeien uit de kerntaken 'fondsenwerving' (4) en 'facilitering' (5) worden in algemene termen als volgt omschreven (i.e. van toepassing op alle thema's):

Ad) fondsenwerving:

- Zoeken naar meer/ beter toegang tot fondsen en projectsubsidies, die de provinciale organisaties in staat stellen om financieringsaanvragen voor projectvoorstellen in de dienen op het gebied van landschap, natuur, erfgoed en/of burgerbetrokkenheid.

Ad) facilitering:

- Intern overleg: delen van kennis, bewerkstelligen van het tot stand komen van gemeenschappelijke visies en standpunten, organiseren van inhoudelijke overleggen van de diverse bestuurders, directeuren, hoofden communicatie, beleidsmakers, vrijwilligerscoördinatoren, beheerders, etc.
- Landelijk organiseren en provinciaal ondersteunen van marketing- & communicatieactiviteiten
- Organiseren en inkopen van back-office-faciliteiten t.b.v. de provinciale organisaties.

5.1 Landschap

Het thema 'landschap' zal de komende jaren het belangrijkste onderscheidende speerpunt zijn. Onze inzet voor de periode 2017-2022:

- LandschappenNL wordt landelijk gezien als de organisatie die zich inzet voor het Nederlandse (cultuur)landschap (kennis & kunde).
- LandschappenNL is voor bestuurders, beleidsmakers en collega's het aanspreekpunt voor landschap en spil in de nationale samenwerking op dit thema.
- Landschap is in 2022 een volwaardig beleidsthema.

Activiteiten vanuit kerntaak 1/2/3 (zichtbaarheid/ beleidsbeïnvloeding/ relatiebeheer):

- Inzetten op een adequate (groene) invulling van de Omgevingswet
- Inspannen voor een succesvol ANLb (= meerwaarde voor natuur & landschap)
- Lobbyen voor en input leveren t.b.v. het vormgeven van het nieuwe GLB
- Sterk maken voor verbindingen in het landschap (ruimtelijk en ecologisch)
- Belang benadrukken van monitoring van landschapskwaliteit
- Penvoerder en boegbeeld zijn van het LandschapsObservatorium

- Landelijk woordvoerder voor het behoud van de Nederlands landschappen
- Actief pleiten voor uitvoering (door het rijk) van het Europese Landschapsconventie
- Belichten van het belang van landschapsidentiteit (binding met burgers, erfgoed)
- Vergroten & verspreiden van kennis van lokale en regionale landschappen

Activiteiten vanuit kerntaak 4 (fondsenwerving):

- Zoeken naar financieringsvormen voor landschap t.b.v. herstel en onderhoud
- Identificeren van financieringsbronnen voor monitoring van landschapskwaliteit.
- Financieel ondersteunen van de ambities m.b.t. het LandschapsObservatorium.

5.2 Natuur

Natuur is en blijft een belangrijk thema. Onze inzet voor de periode 2017-2022:

- De structurele financiering van het terreinbeheer (SNL) is geborgd.
- De EHS (NNN) is af (qua oppervlak).
- De afname van de biodiversiteit, mede dankzij de investeringen in EHS en Natura2000, is een halt toegeroepen, ook in het cultuurlandschap.

Activiteiten vanuit kerntaak 1/2/3 (zichtbaarheid/ beleidsbeïnvloeding/ relatiebeheer):

- Inzetten op een goede Europese natuurbeschermingsbasis (Natura2000, PAS)
- Bewaken van een goede implementatie van de nieuwe natuurwetgeving
- Proactieve inzet m.b.t. de opwaardering van het stelsel van Nationale Parken
- Lobby voor langjarige borging van structurele beheersubsidie
- Inzetten op een robuuste en ruimtelijk geborgde EHS (NatuurNetwerkNederland)
- Benadrukken van belang van een rijke biodiversiteit in het landelijk gebied
- Lans breken voor natuurlijke klimaatbuffers
- Sterk maken voor meekoppelen van natuur met andere functies (water, gezondheid)
- Pleiten voor subsidiering van en vormgeving van een efficiënte beheermonitoring
- Vinden van een oplossing van het staatssteunvraagstuk.

Activiteiten vanuit kerntaak 4 (fondsenwerving):

- Inzetten op een nieuwe subsidieregeling voor het thema Natuurlijke Klimaatbuffers
- Bestendigen en uitbouwen van bestaande subsidieregelingen voor beheer en EHS
- Inzetten op Europese projectsubsidies

5.3 Erfgoed

De aanpassing van de erfgoedwet en de herziening van het subsidiestelsel liggen achter ons, maar voor het rode erfgoed blijft de uitrol ervan van belang. Voor het groene erfgoed blijft landelijke aandacht eveneens hard nodig; zowel voor de instandhouding van karakteristieke landschapselementen als het benadrukken van het belang van de ensemblebenadering. Onze inzet voor de periode 2017-2022:

- Het behoud van rood & groen erfgoed staat hoog op de bestuurlijke agenda's
- Onze organisaties worden herkend als onmisbare schakels in het behoud van cultureel erfgoed, als onderdeel van het zorg dragen voor het landschap
- LandschappenNL wordt ook door erfgoedorganisaties (overheden, stakeholders) gezien als onmisbare gesprekspartner.

Activiteiten vanuit kerntaak 1/2/3 (zichtbaarheid/ beleidsbeïnvloeding/ relatiebeheer):

- Lobby voor het integraal beschouwen van natuur, landschap en erfgoed (ensemble)
- Lobby voor het erkend krijgen van TBO's als volwaardige erfgoedbeheerders
- Kritisch volgen van de ontwikkelingen mbt de instandhoudingssubsidies (POM)
- Samenwerken met FIM, NMO en andere erfgoedorganisaties.

Activiteiten vanuit kerntaak 4 (fondsenwerving):

- Landelijk pleiten voor beschikbaar komen van middelen voor restauratie.

5.4 Burgerbetrokkenheid

De rol van vrijwilligers wordt steeds belangrijker. Gelukkig is sprake van een groeiend aantal mensen dat actief bezig wil zijn in de eigen omgeving. Die groei, gecombineerd met een terugtrekkende overheid ('burgerparticipatie') maakt het inzetten op het vergroten en verder professionaliseren van burgerbetrokkenheid niet alleen noodzakelijk, maar ook een kans om meer mensen te 'binden' aan natuur & landschap. En tevens een kans om de legitimiteit en noodzakelijkheid van het bestaan van onze organisaties richting burgers, bestuurders en politici te onderstrepen. Onze inzet voor 2017-2022:

- LandschappenNL wordt gezien als één van de belangrijkste organisaties met verstand van en onmisbaar voor het vormgeven van burgerbetrokkenheid in natuur en landschap.
- LandschappenNL wordt door overheden en andere stakeholders onmisbaar geacht om burgerbetrokkenheid te versterken en te professionaliseren.
- De financiële ondersteuning van burgerinitiatieven door de overheid is een feit.
- De betrokkenheid van burgers is toegenomen, o.a. af te lezen aan het feit dat de 20 provinciale organisaties samen meer dan 70.000 vrijwilligers aan het landschap weten te binden en meer dan 325.000 donateurs/leden hebben.

Activiteiten vanuit kerntaak 1/2/3 (zichtbaarheid/ beleidsbeïnvloeding/ relatiebeheer):

- Inzetten op versterken van verbinding van burger met zijn landschap/ omgeving
- Versterken van expertise op thema 'burgerparticipatie' (proactieve burger)
- Kansen benadrukken van het faciliteren van sociale arbeid in het landschap
- Koppelen van landschap aan het thema "gezondheid"
- Versterken van de samenwerking met gezondheidssector
- Oprichten van een Platform Natuur & Gezondheid

Activiteiten vanuit kerntaak 4 (fondsenwerving):

- Realiseren van meerjarige overheidssteun voor vrijwilligersorganisaties
- Inzetten op financieringsmogelijkheden rond het thema Natuur & Gezondheid
- Onderzoeken van financieringsmogelijkheden vanuit het sociale domein.